

УДК 339.543

Біленець Д. А., аспірантка кафедри
морського та митного права НУ «ЮА»

Митний брокер як суб'єкт господарської діяльності у зоні митного контролю

Стаття присвячена актуальним проблемам діяльності митних брокерів на території зони митного контролю. Автор дає характеристику понятійно-категоріальному апарату митного брокера за законодавством, визначає діяльність митного брокера в Україні; досліджує норми права, що регулюють посередницьку діяльність у митній сфері; аналізує практику діяльності митних брокерів стосовно надання ними посередницьких послуг при здійсненні митних процедур.

Ключові слова: митна справа, митний брокер, митний посередник, декларування, оформлення.

Статья посвящена актуальным проблемам деятельности таможенных брокеров на территории зоны таможенного контроля. Автор дает характеристику понятийно-категориального аппарата таможенного брокера по законодательству, определяет деятельность таможенного брокера в Украине; исследует нормы права, регулирующие посредническую деятельность в таможенной сфере; анализирует практику деятельности таможенных брокеров по предоставлению ими посреднических услуг при осуществлении таможенных процедур.

Ключевые слова: таможенное дело, таможенный брокер, таможенный посредник, декларирование, оформление.

The article is devoted to actual problems of customs brokers in the area of customs control. By characterizing the conceptual and categorical apparatus customs broker under the legislation defines customs broker activity in Ukraine; examines the law governing mediation in the customs area; practice of customs brokers regarding their provision of mediation services in carrying out customs procedures.

Key words: customs, customs broker, customs agent, declaration, registration.

Актуальність теми. На сьогоднішній день стан ринкової економіки України передбачає розширення елементів економічної системи, які здатні забезпечувати рівні умови під час здійснення підприємницької діяльності для усіх суб'єктів господарювання, а з іншого — виступають інструментами державного впливу на загальну ситуацію в економіці держави. Це повною мірою стосується підприємницької діяльності із надання послуг по декларуванню товарів і транспортних засобів та перевезенню товарів, що переміщуються через митний кордон України або перебувають під митним контролем. Можливості посередницьких підприємств, які здійснюють свою діяльність у митній сфері, обмежуються правами та обов'язками, що встановлюються органами державного управління. Основне завдання — це створення сприятливих умов для реалізації будь-яких інтересів суб'єктів господарської діяльності. Посередницька діяльність у митній сфері здійснюється за наявності відповідної ліцензії.

Аналіз досліджень. Проблематикою посередницької господарської діяльності з точки зору адміністративно-правової науки досліджували такі науковці, як В.Б. Авер'янов, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, В.В. Копейчиков. Деякі питання, які відносяться до посередницької діяльності в митній сфері знайшли своє відображення в працях І.В. Безкоровайної, А.С. Васильєва, Є.В. Додіна, С.В. Ківалова, А.Н. Козиріна, І.М. Пахомова, К.К. Сандровського.

Виклад основного матеріалу. Для виникнення відносин між Державною фіскальною службою України і власником товару необхідно не тільки перемістити

товари через митний кордон, але й задекларувати їх. Декларування здійснюється шляхом заявлення в установленій формі точних даних про мету переміщення товарів через митний кордон, інших даних, необхідних для митного оформлення.

Форма, порядок декларування, перелік даних, необхідних для цього, встановлюються фіскальним органом. Декларування може здійснюватись у письмовій, усній формі, шляхом передачі даних електронною поштою та ін.

Товари декларуються фіскальному органу, в якому здійснюється митне оформлення товарів. Одночасно декларуються і транспортні засоби, що їх перевозять. Як правило, кожна юридична особа акредитується на місцевій митниці (за місцем знаходження та юридичної реєстрації).

Порожні транспортні засоби і транспортні засоби, що перевозять пасажирів, декларуються при перетині митного кордону.

Морські, річкові, повітряні судна декларуються в порту чи аеропорту прибуття на територію України або в місцях їх вибуття з України не пізніше 3-х годин після перетину кордону.

При переміщенні товарів фізичною особою не для комерційних цілей, ручна поклажа і супроводжуваний багаж також декларується з одночасним поданням декларації.

Уніфікованим фінансовим документом, який містить необхідні дані про товар та інші предмети, що переміщуються через кордон у рамках експортно-імпортних операцій, є вантажно-митна декларація (ВМД). Порядок декларування визначено у Митному кодексі України та окремих наказах Державної фіскальної служби України.

Особою, що подає декларацію фіскальному органу, є особа, що безпосередньо переміщує товари чи транспортні засоби, або митний брокер, який є професійним посередником між фіскальним органом та юридичною чи фізичною особою.

Митний брокер — юридична особа. Брокер здійснює декларування та оформлення вантажу на підставі договору з юридичною особою.

У Митному кодексі України 1991 року, який залишався чинним до 1 січня 2004 року, взагалі відсутнє визначення термінів “митний брокер”, “митний ліцензійний склад” та “магазин безмитної торгівлі”. Не існувало до затвердження Митного кодексу України 2002 року, який свідчив вже про новий етап розвитку інституту митного посередництва в Україні, чіткого законодавчого визначення поняття “митний брокер”. Організаційно-правову основу для здійснення підприємницької діяльності митного брокера, а точніше — надання ним послуг по декларуванню і митному оформленню товарів, складала статті 46-49 Митного кодексу України 1991 року. Так, відповідно до статті 46 поняття “митний брокер” розуміється як: “... підприємство, допущене митницею до декларування”. При цьому статтею 47 Кодексу уточнялося, що допущення митницею підприємства до декларування здійснювалось шляхом видачі такому підприємству свідоцтва про визнання його як декларанта.

Згідно зі статтею 416 чинного Митного кодексу 2012 року, митний брокер — це підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України [2].

Митний брокер провадить митну брокерську діяльність у будь-якому фіскальному органі.

Митний брокер — це комерційна організація, діяльність якої полягає в представленні інтересів замовника в митниці, а також здійсненні операцій по митному оформленню товарів і транспортних засобів від власного імені, але за рахунок і з доручення

замовника. Відносини між клієнтом і митним брокером будуються на договірній основі. Брокер виступає посередником між відправником вантажу, вантажоодержувачем і перевізником з одного боку, і державою в особі митних органів з іншої. За домовленістю митний брокер може також виконувати інші функції якось одержання дозвільних документів, експертних висновків, сертифікацію вантажу і навіть оплату митних платежів.

Митний брокер — представник на митниці, — це підприємство, що здійснює декларування товарів або транспортних засобів, що переміщуються через український митний кордон.

Він обов'язково має ліцензію на право здійснення митно - брокерської діяльності, отриману в спеціальному центральному органі виконавчої влади в галузі українського митної справи. Митним брокером за законом може бути тільки підприємство (обов'язково резидент України). Декларування товарів від імені цього підприємства, також може виробляти його філія (відокремлений структурний підрозділ, представництво).

Інститут митних брокерів існує давно. Понад сто років вони здійснюють свою діяльність в різних країнах світу. З урахуванням значного зростання, останнім часом, об'ємів міжнародної торгівлі, що викликало підвищення тарифів і кількості укладених торговельних угод, роль митного брокера значно зросла. Це пояснюється тим, що митне оформлення та декларування мають свої особливості, що потребує певних специфічних знань та вмінь. На сьогодні ні один імпортер, крупний або дрібний, не може здійснювати ефективну діяльність без використання послуг кваліфікованого митного брокера. В багатьох країнах світу митне оформлення товарів і транспортних засобів проводиться, як правило, лише за участю митних брокерів. Деякі, особливо крупні імпортери, утримують штатних фахівців, які працюють виключно на дану компанію. Однак в цілому митні брокери є співробітниками приватних агентств, які діють від імені різних імпортерів.

Діяльність митних брокерів взагалі і на території України зокрема, має важливе і суттєве значення при здійсненні процедури декларування і митного оформлення товарів. В умовах частих змін митного і податкового законодавства, нормативно-правових актів і положень нормативних документів Державної фіскальної служби України, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють експортно-імпортні операції, не встигають орієнтуватися на ці зміни. Достатньо зазначити, що тільки ставки ввізного мита, наприклад, змінювалися в окремі роки щомісяця, а інколи і частіше.

Таким чином, інститут посередницьких представників у галузі митної справи розвивається досить швидкими темпами, що пов'язано з гострою потребою господарюючих суб'єктів у професійних послугах митних брокерів. Звертаючись до послуг митного брокера, клієнти мають певні переваги, зокрема: з'являється можливість отримувати послуги висококваліфікованих фахівців у такій специфічній сфері, як митне декларування та митне перевезення; витрати на послуги, пов'язані з проведенням декларування товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон, а також перевезенням товарів, що перебувають під митним контролем за участю митних посередників, у галузі митної справи значно менші, оскільки розраховуються в розмірі визначеного відсотка до обсягу товарів, що переміщуються (перевозяться). Значне збільшення обсягів експортно-імпортних операцій та їх оперативне оформлення за допомогою суб'єктів підприємницької діяльності в галузі митної справи знижує зростання власних витрат на такі цілі, а також відбувається значна

економія часу [8, с. 253].

Взаємовідносини митного брокера з особою, яку він представляє, визначаються договором доручення. Ліцензування діяльності митного брокера здійснюється відповідно до Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” [3].

Митний брокер виконує повноваження в обсязі, встановленому за дорученням особи, яку він представляє, здійснювати будь-які операції, пов’язані з пред’явленням митному органу товарів, транспортних засобів та документів на них до митного оформлення. Митний брокер має право здійснювати свої функції з декларування товарів і транспортних засобів у будь-якому митному органі України [2].

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи веде реєстр митних брокерів і забезпечує його періодичну публікацію.

Інформація, отримана митним брокером та його працівниками від особи, яку вони представляють у процесі здійснення митних процедур, може використовуватися виключно для цілей цих процедур. За розголошення інформації, що становить комерційну таємницю або є конфіденційною, митний брокер несе відповідальність відповідно до закону [2].

Митний брокер допомагає розміщувати товари у митні склади. Митний склад – це митний режим, за якого ввезені з-за меж митної території товари зберігаються під митним контролем без справляння мита та інших податків та без застосування до них заходів нетарифного регулювання та інших обмежень в період зберігання, а товари, що вивозяться за межі митної території України, зберігаються під митним контролем з моменту початку їх митного оформлення митними органами України до фактичного вивезення за межі митної території України. Зберігання товарів у режимі митного складу забезпечується шляхом використання спеціально призначеного та обкладаного приміщення або іншого місця – митного ліцензійного складу.

Власниками митних ліцензійних складів є суб’єкти підприємницької діяльності, які отримали ліцензію на право відкриття та експлуатації митного ліцензійного складу. Основні завдання митних ліцензійних складів це: сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності України та її зближенню з існуючою світовою практикою; створення умов для підготовки імпортованих товарів для їх використання на території України; зниження витрат, пов’язаних із переміщенням товарів через митний кордон України.

Територія митних складів є зоною митного контролю і становить невід’ємну складову частину митної території України, на якій діє законодавство України, Митний кодекс України, нормативні акти органів доходів та зборів України, а також нормативні акти інших відомств, що регулюють вимоги до товарів, які ввозяться в Україну або вивозяться з України, відповідно до Митного кодексу України.

Інститут надання посередницьких послуг у митній сфері, виступає реальною складовою механізмом здійснення належного митного оформлення відповідних товарів, для прискорення митних процедур і, таким чином, товарообігу вантажів, що переміщуються через митний кордон України, захисту законних прав і інтересів фізичних і юридичних осіб в умовах діяльності в сфері ринкової економіки та розширення сфери зовнішньоторговельної діяльності.

Підприємства такого типу є, на сьогодні, ефективним учасником митних відносин. З їх участю здійснюється значна більшість оформлень товарів, що переміщуються через митний кордон України.

Наявність підприємств з надання послуг по декларуванню та перевезенню товарів,

що перебувають під митним контролем або переміщуються через митний кордон України, характерна не лише для нашої держави, але й для розвинутих країн світу. Найбільш вагома їх участь у митному оформленні товарів в США, Англії, Німеччині, Росії.

Зміни у суспільних відносинах держави, реформування економіки, приєднання України до Європейського співтовариства, ратифікація відповідних міжнародних конвенцій та угод митної сфери потребують суттєвих змін норм Митного кодексу України та інших, пов'язаних з ним законодавчих актів та нормативно – правових документів, подальшої демократизації і лібералізації митної системи держави, посилення гарантій захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб при переміщенні ними товарів через митний кордон України.

Правові приписи про порядок надання посередницьких послуг у митній сфері, які містяться в різноманітних за значимістю правових актах, незалежно від їх відомчої належності, необхідно з метою їх упорядкування, усунення дублювання і протиріч об'єднати в єдиному комплексному правовому документі, покликаному чітко регламентувати всю сферу надання посередницьких послуг у митній галузі, в тому числі і митними брокерами та митними перевізниками.

Діяльності митного брокера митній сфері України в значній мірі підвищує якість і прискорює процедуру митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України. При цьому існують як позитивні, так і негативні аспекти такої діяльності. Удосконалення правової бази, ретельне виявлення та впровадження досвіду зарубіжних країн дасть можливість виявити властиві такій діяльності організаційно-правові й управлінські помилки, що дозволить уникнути їх, спростити процедуру та значною мірою підвищити якість надання посередницьких послуг в митній сфері, удосконалити діяльність митних брокерів та митних перевізників в нашій державі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
3. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 р. № 1775-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.
4. Безкоровайна І.В. Правові основи діяльності митних брокерів у морегосподарському комплексі України / І.В. Безкоровайна // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць. – 2006. – Вип. 28. – С. 62-66.
5. Додін Є.В. Проблеми правового регулювання діяльності митних брокерів у морегосподарському комплексі України / Є.В. Додін // Проблеми правового забезпечення підприємницької діяльності, пов'язаної з морем. – 2006. – С. 21-24.
6. Колейніков Ю. Про затвердження Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера / Ю. Колейніков // Митниця. – 2009. – № 9. – С. 14-15.
7. Ліцензійні склади, магазини безмитної торгівлі, митні брокери // Митний кур'єр. – 2007. – № 1. – С. 42-49.
8. Христова В. Інститут митних брокерів як ліцензований вид підприємницької діяльності / В. Христова // Новітні наукові дослідження держави і права. – 2011. – Т. 2. – С. 252-258.

